

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE ETİK KARAR VERME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Azzem ÖZKAN*
Tansel HACIHASANOĞLU**

ÖZET

Bu çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının kişilik özellikleri ile etik karar verme davranışları arasında ilişkiler araştırılmıştır. Bu kapsamda Yozgat ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına anket uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre meslek mensuplarının kişilik özellikleri ile bazı etik karar verme davranışları arasında zayıf düzeyde bir ilişki tespit edilirken; bazı etik karar verme davranışları arasında ise ilişki tespit edilememiştir. Dolayısıyla bu sonuçlar, muhasebe meslek mensuplarının etik karar verme davranışları ile ilişkili olabilecek başka değişkenlerin araştırılması gerektiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Etik, Muhasebe Meslek Etiği, Kişilik Özellikleri.

JEL Sınıflaması : M41.

RELATIONS BETWEEN PERSONALITY DOMAINS OF ACCOUNTING PROFESSIONALS AND THEIR ETHICAL DECISION MAKING BEHAVIORS

ABSTRACT

This study investigated the relations between personality domains of accounting professionals and their ethical decision making behaviors. In this context a questionnaire was implemented to independent and active accounting professionals in Yozgat. According to the results, a weak correlation was established between some ethical decision behaviors and personality domains but for some ethical behaviors no correlation was established. Therefore these results proven that other variables that may be related to accounting professionals ethical decision making behaviors must be investigated.

Key Words: Ethics, Accounting Professional Ethics, Personality Domains.

JEL Classification: M41.

GİRİŞ

Kullanıcıların yargıda bulunma ve karar vermelerine yardımcı olacak finansal bilgilerin anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, önemli, güvenilir, karşılaştırılabilir ve zamanında sunulmuş olma gibi niteliksel özellikler sağlamanın en önemli koşullarından birinin mesleki etik ilkelerine uygun hareket edilmesinden geçtiği söylenebilir. Meslek etiği ile ilgili uluslararası ve ulusal alanda oluşturulmuş kurallar ve ilkeler yol gösterici konumundadır. IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu-International Federation of Accountants Ethics Committee) ve AICPA (Amerika Kamu Muhasebecileri Enstitüsü-The American Institute of Certified Public Accountants) tarafından ortaya konulan ilkeler uluslararası alanda önemli katkılar sağlamıştır. Ulusal düzeyde ise bu ilkelerden yola çıkılarak, Maliye Bakanlığı, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve özellikle Türkiye Serbest

---

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, azzem@erciyes.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Bozok Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, tansel@bozok.edu.tr

Muhasebeci Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından meslek etiği ile ilgili düzenlemeler yapılarak bu konularda meslek mensuplarının davranış biçimlerinin yönlendirilmesi amaçlanmıştır. Ancak meslek etiği konusunda yapılan düzenlemelerin tek başına yeterli olmadığı, meslek etiği kapsamında ve etik davranışlar konusunda kurumsal ve bireysel çok sayıda değişkenin etkili olduğu ileri sürülebilir. Bunlara sosyal çevre, kültür, kişilik yapısı, eğitim ve demografik özellikler gibi çok sayıda faktör örnek verilebilir.

Bu çalışmanın amacı, doğruluk-dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik, gizlilik ve mesleki davranış etik ilkelerinin meslek mensupları tarafından algılanması ile meslek mensuplarının kişilik özellikleri ve etik karar verme davranışı arasında ilişki olup olmadığını araştırmaktır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Yunanca “*ethos*” sözcüğünden türeyen ve karakter veya adet, örf, gelenek, alışkanlık, davranış biçimi gibi anlamlara gelen etik (Bennett, Alexander, Harrison and Hass: 1996: 98), insanların başka varlıklarla belirli normlara göre gerçekleşen ilişkiler toplamı ile bu varlıklara yönelen eylemlerini düzenleyip anlamlandıran norm, ilke, kural ve değerler bütünüdür (Cevizci, 2002:3).

Etik; yarar, iyi, kötü, doğru gibi kavramları inceleyen, bireysel veya grupsal davranış ve ilişkilerin hangisinin doğru, hangisinin yanlış olduğunu belirleyen ahlaki ilkeler, değerler ve standartlar sistemi şeklinde tanımlanabilir (Oyman, 1999:290). Etik, ahlaki davranış, eylem ve yargıları ilgilendiren bir konu olarak felsefe ve bilimin önemli bir parçası ve sistematik bir çalışma alanı olmuştur (Pehlivan Aydın, 2002:4). Buna göre etik, insan davranışlarına yön veren ve insanın her türlü ilişkilerinde nasıl davranacağını gösteren bir rehber olarak algılanabilir.

Meslek etiği ise, belirli bir meslek grubuna ait ve o mesleği icra edenlerin uyguladığı veya uygulamaya zorlandığı kurallar bütünü olarak tanımlanabilir (Daştan, 2009:284). Meslek etiği, bireylerin davranış ve tutumlarını toplumların yapısına bakmaksızın ahlaki bir çizgiye kavuşturmak için oluşturulmuş kurallar olarak da tanımlanabilir (Ayboğa, 2001:31).

Mesleki faaliyetlerle ilgili neyin doğru, neyin yanlış olduğu ile ilgili konuları ortaya koyan meslek etiğinin (Selimoğlu, 2001:5), dünyada var olan çok sayıdaki meslek türü için ortak etik kuralları belirlemesinin oldukça güç olacağı ortadadır. Mesleki etik kurallarının belirlenmesinde, her mesleğin kendine özgü şartlarının olması önemli bir etkidir (Daştan, 2009:284).

Genel olarak incelendiğinde her mesleğe ait yazılı ve yazılı olmayan meslek etiği ile ilgili kuralların bulunduğu görülecektir. Meslekler arasında yapılan işin niteliğine göre farklılıklar bulunmasına karşın, meslek etiği ile ilgili belirli ortak noktalar bulunmaktadır. Meslek mensuplarından, hukuk kurallarının belirlediği çerçevede dâhilinde bir davranış göstermeleri ve her zaman bu davranış biçimini korumaları istenmektedir. Ayrıca, belirlenen etik kuralların dürüst olmayı teşvik edici ve kamuoyunda olumlu bir imaj yaratacak şekilde tasarlanması ve mesleklerin genel etik kurallara uygun düşmeyen davranışları yasaklaması beklenmektedir. Bu özellikler bütün meslekler için ortak etik kurallar olarak kabul edilmektedir (Pekdemir, 1999:21).

Diğer mesleklerde olduğu gibi, muhasebecilik mesleğinde de meslek etiğinin çok önemli bir yeri vardır. Çünkü muhasebe sistemi içerisinde işletmelerin finansal nitelikteki

işlemleri kaydedilmekte, sınıflandırılmakta, özetlenmekte ve sonuçlar finansal tablolar aracılığı ile ilgili taraflara sunulmaktadır. Bu noktada özellikle doğru ve güvenilir bilgi ön plana çıkmakta ve bu kavramlarla beraber doğrudan doğruya meslek etiği devreye girmektedir.

Muhasebe meslek etiği ile ilgili uluslararası ve ulusal alanda farklı zamanlarda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Uluslararası alanda IFAC ve AICPA tarafından yapılan düzenlemeler meslek etiği konusunda önemli katkılar sağlamıştır.

IFAC, 1998 yılında “Muhasebe Mesleği İçin Meslek Ahlakı Yasası”nı çıkarmıştır. Bu yasa ile meslek etiği ile ilgili uyulması gereken kurallar üç ana başlık altında toplanmıştır. İlk başlıkta, tüm muhasebeciler için hazırlanmış etik ilkeler yer almaktadır. Bu ilkeler, dürüstlük ve tarafsızlık, etik çatışmaların engellenmesi, mesleki yeterlilik, gizlilik ve vergi uygulamalarıdır. Teknik standartlara ve etik kurallara öncelik verilmesi ve meslek mensupları hakkında basında yayın yapılmaması bu başlık altında toplanan diğer ilkelerdir. İkinci başlıkta ise, serbest çalışan muhasebeciler için etik ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkeler ise, bağımsızlık, mesleki yeterlilik ve muhasebeci olmayanlardan yararlanmanın sorumlulukları, ücret ve komisyonlar, kamu yararına uygulamalar, müşterinin para ve benzeri varlıkları, kamu yararına serbest çalışan diğer profesyonel meslek mensupları ile ilişkiler, reklam yapma ve müşteriye yaklaşma biçimidir. Son başlık ise, bağımlı olarak çalışan muhasebeciler için hazırlanan etik ilkelerden oluşmaktadır. Bunlar, işverenlerle çatışma, profesyonelleşme, meslektaşların desteklenmesi ve raporlamadır (Pekdemir, 1999:22).

AICPA tarafından çıkarılan “Mesleki Davranış Yasası” ile ilgili 6 prensibin belirlendiği ve yasanın 11 etik kuraldan oluştuğu görülmektedir. AICPA Mesleki Davranış Yasasına yön veren altı temel ilkeyi sorumluluk, kamu yararı, dürüstlük, tarafsız ve bağımsız olma, sunulan hizmetin kapsam ve niteliği başlıkları altında toplamıştır. Bu temeller ışığında belirlenen ilkeler ise, bağımsızlık, dürüst ve tarafsız olma, genel standartlar, standartlara uyma, muhasebe prensipleri, müşteri ile ilgili bilgilerin gizliliği, şarta bağlı ücret, uygunsuz davranışlar, reklam yapma ve hizmet satışına yönelik diğer talep biçimleri, komisyon ve danışma ücretleri ve mesleği icra biçimi ve isim’dir (Önder, 2001:26-33).

Türkiye’de ise meslek etiği ile ilgili çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler şu şekildedir:

- *Maliye Bakanlığı Tarafından Yapılan Düzenlemeler:* Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği’nde (MSUGT) muhasebenin temel kavramları 12 başlıkta toplanmış olup bu ilkelerin içinde yer alan sosyal sorumluluk, tarafsızlık, belgelendirme, tutarlılık ve tam açıklama ilkeleri mesleki etik ile ilgili düzenlemelerdir.

- *Sermaye Piyasası Kurulu Tarafından Yapılan Düzenlemeler:* SPK’nın “Bağımsız Denetleme Kuruluşları ve Denetçilerine İlişkin Genel Esasları” adlı tebliğinde meslek etiği ile ilgili kurallar bulunmaktadır. Tebliğde genel mesleki standartlar başlığı altında, mesleki yeterlilik, mesleki yeterliliğin sağlanması ve geliştirilmesi, bağımsızlık, bağımsızlığı ortadan kaldıran durumlar ve mesleki özen ve titizlik ilkelerine yer verilmiştir.

- *Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir Meslek Ahlakı Kuralları ile İlgili Mecburi Meslek Kararı:* Türkiye’de muhasebe meslek etiği ile ilgili doğrudan yapılmış ilk düzenleme 18.10.2001 tarih ve 24557 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir Meslek Ahlakı Kuralları ile İlgili Mecburi Meslek

Kararı” olmuştur. 3568 sayılı Kanun’a göre ruhsat almış Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin taşımaları gereken asgari nitelikler, yasal davranışları ve sorumlulukları 3568 sayılı Kanun ve bu Kanun’a dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Bu mecburi meslek kararının amacı yasal gerekleri aşan ölçüde meslek mensuplarının kendilerini kontrol etmeleri amacıyla moral ilkeler sistemini, toplum, müşteriler ve diğer meslek mensuplarıyla ilişkilerde uyulması gereken ve yerine getirilmesi gereken kuralları içermektedir (TURMOB, 2001).

- *Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik*: IFAC’ın bünyesinde yer alan ve bağımsız bir standart belirleyici organı olan Muhasebeciler için Etik Standartlar Kurulu (IESBA), Haziran 2005’de yürürlüğü konan ve 2006 ile 2009 yıllarında revize edilen “**Muhasebe Meslek Mensubu İçin Mesleki Etik İlkeleri**” yayınlamıştır (Sakarya ve Kara, 2010:61). Bu ilkeleri esas alınarak TURMOB tarafından 2007 yılında “**Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik**” yayınlamıştır. Bu yönetmeliğe göre temel etik ilkeler **dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve mesleki davranış** olarak sınıflandırılmıştır. Yönetmelikte ayrıca, kişisel çıkar, yeniden değerlendirme, taraf tutma, yakınlık ve yıldırma amaçlı tehditler karşısında alınması gereken önlemler de sıralanmıştır (TURMOB, 2007).

2. LİTERATÜR

Etik ikilem, bir konunun birbiriyle çatışan iki tarafının bulunması ve bu iki tarafın doğruluğu tartışılabilir yanlarının olması şeklinde tanımlanırken; etik olmayan kararlar alınması ise etik sapma olarak ifade edilmektedir (İşgüden ve Çabuk, 2006:63). Gerek muhasebe meslek etiği gerekse etik ikilemler konusunda hem uluslararası alanda hem de ulusal düzeyde çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

Muhasebe mesleğine yönelik eğitim alan ve almayan, erkek ve bayan İspanyol öğrencilerin etik algılamalarına yönelik Landry, Moyes ve Cortes (2004:102-108) tarafından yapılan çalışmada; mesleki eğitime yoğunlaşanlar arasında 21, cinsiyet açısından ise 18 önemli farklılık tespit edilmiştir.

Diğer taraftan Cohen, Pant ve Sharp (2000:319-336) tarafından Kanada işletme öğrencileri ve muhasebe meslek mensupları üzerinde yapılan araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğrenciler ve meslek mensuplarının bireysel etik karar verme konusunda önemli ölçüde farklı davrandıkları tespit edilmiştir.

Türkiye’de, Aymankuy ve Sarıoğlu (2005:23-45) tarafından yapılan çalışmada muhasebe meslek mensuplarının meslek etiğine yaklaşımları incelenmiştir. Çalışmada Balıkesir il merkezindeki muhasebe meslek mensuplarının genel olarak eğitim seviyelerinin yüksek olmasına karşın, etik kavramının, felsefi açıdan, mesleki yaşamda uygulanması ve uygulanabilirliği konusunda fikir farklılıkları yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Kutlu (2008:143-170) tarafından Erzurum ve Kars illerinde yapılan çalışmada ise, muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları etik ikilemler ve ikilemlerin yoğunluğunu etkileyen faktörler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Sakarya ve Kara (2010:57-72) tarafından yapılan ve Bursa, İzmir ve Balıkesir illerini kapsayan çalışmada muhasebe meslek etiğine yönelik düzenlemeler ve meslek mensupları tarafından algı düzeyleri incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre

meslek mensuplarının demografik özellikleri ile etik algılamalar arasında çeşitli farklılıklar tespit edilmiştir.

Ergün ve Gül (2005:143-154) tarafından Balıkesir il merkezinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları üzerinde yapılan çalışmada, meslek mensuplarının en çok önem verdikleri etik ilkelerin, dürüstlük, mesleki bilgi ve yeterlilik, güvenilirlik, yasalara bağlılık, sır saklama, şeffaflık ve mesleki sorumluluk olduğunu tespit edilmiştir.

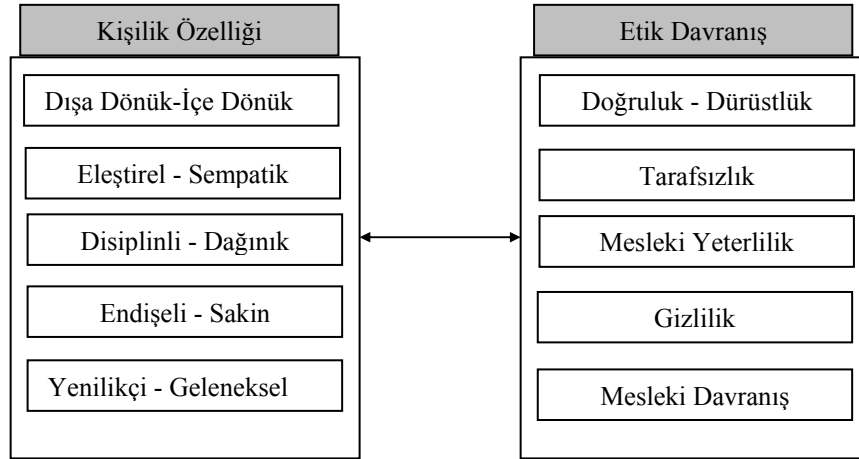
Özbirecikli ve Ural (2006:102-119) tarafından muhasebecilerin karar alma sürecinde etik ve sosyal sorumluluğa verdikleri önem düzeyini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının bir eylem sonucunda oluşacak zararın derecesi hakkındaki inancı ve deontolojik normları dikkate alma eğilimi ve iş deneyimleri arttıkça daha fazla etiksel yargılamalarda bulduklarını tespit edilmiştir. Ayrıca cinsiyetin etiksel yargılamayı ters yönde etkilediği, etiksel algılamaya, yargılama ve niyet arasında pozitif bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir.

Ertuş ve Arslan (2009:23-42) tarafından Çorum ilinde orta ölçekli üretim işletmelerinde çalışan bağımsız muhasebe meslek mensuplarının, ulusal ve uluslararası kurumlar tarafından tespit edilen etik kuralları algılama düzeylerinin araştırıldığı çalışmada, meslek mensuplarının meslek etiği algılama düzeyleri ile bağımlı ya da bağımsız çalışmaları, unvan farklılığı ve mesleki deneyim düzeyleri arasında fark olmadığı belirlenmiştir.

3. ARAŞTIRMA MODELİ VE HİPOTEZLER

Bu çalışma kapsamında muhasebe meslek mensuplarının kişilik özellikleri ile etik karar alma davranışı arasında ilişki olup olmadığını incelemek üzere teorik bir model oluşturulmuştur. Söz konusu model aşağıda verilmiştir.

Şekil-1: Araştırmanın Modeli

Bu modele dayalı olarak test edilecek hipotezler şu şekildedir:

H1: Muhasebe meslek mensuplarının kişilik özellikleri ile etik karar alma davranışları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Muhasebe meslek mensuplarının demografik özellikleri ile etik karar alma davranışları arasında anlamlı farklılık vardır.

4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE KISITLARI

Araştırmada, Yozgat ilinde faaliyet gösteren ve bağımsız olarak çalışan serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci mali müşavirlerin etik değerlendirmeleri incelenmiştir. Bilindiği üzere etik kavramı soyut ve özde değerlendirilmesi zor olan bir konudur. Bu nedenle, araştırma sonucu elde edilen değerlendirmelerin subjektif değerlendirmeler olması, araştırmanın en önemli kısıtıdır. Aştırmanın bir diğer kısıtı ise Yozgat ilinde faaliyet gösteren bağımsız muhasebe meslek mensupları üzerinde yapılmış olmasıdır. Bu bakımdan araştırma sonuçlarını ülke bütününe genellemek mümkün değildir.

5. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırma evrenini Yozgat ilinde çalışan bağımsız muhasebe meslek mensupları oluşturmaktadır. Bu kapsamda bağımsız çalışan Serbest Muhasebeci (SM) ve Serbest Muhasebesi Mali Müşavirler (SMMM) ana kütleyi oluşturmaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü sırada Yozgat ilinde toplam 111 meslek mensubu bulunmaktadır. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde basit tesadüfî örnekleme yöntemi formülü (Nakip, 2003: 212-214) kullanılarak %95 güven düzeyinde ve ± 5 sapma aralığında 87 meslek mensubu ile anket yapılması gerektiği belirlenmiştir.

6. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma verileri tarafımızdan geliştirilen bir anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Bu kapsamda örnekleme dâhil edilecek bağımsız muhasebe meslek mensuplarının adresleri Yozgat Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasından temin edilmiş ve 100 anket formu bastırılmıştır. Söz konusu anket formları meslek mensuplarının ofisleri ziyaret edilerek dağıtılmış ve daha sonra toplanmıştır. Dağıtılan anketlerden 93 tanesinin geri dönüşü sağlanmıştır. Dolayısıyla anketlerin geri dönüş oranı %93 olmuştur.

7. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE ÖLÇEKLER

Verilerin toplanması amacıyla geliştirilen anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Bunlardan birinci bölümde cevaplayıcıların demografik özelliklerine ilişkin sorular yer almaktadır.

Anket formunun ikinci bölümünde ise beş temel meslek etiği kavramına yönelik olarak geliştirilen 10 adet senaryo bulunmaktadır. Bu bölümde cevaplayıcılara her bir etik duruma ait ikişer senaryo sunulmuştur. Söz konusu senaryolar doğruluk-dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik, gizlilik ve mesleki davranış etiğine yönelik olup, cevaplayıcıların bu senaryolar sonundaki eyleme katılma dereceleri sorulmuştur. Söz konusu senaryolar ve eylem biçimi çalışmanın ekinde yer almaktadır (Ek Tablo-1).

Üçüncü bölümde cevaplayıcıların kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik olarak Gosling, Rentfrow ve Swann (2003:504-528) tarafından geliştirilen ve 10 ifadeden oluşan ölçek kullanılmıştır. Söz konusu ölçek katılımcıların dışadönüklük, içe dönüklük, eleştirel, sempatik, disiplinli, dağınık, endişeli, sakin, yenilikçi, geleneksel kişilik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin güvenilirliği (Cronbach Alpha) 0.703 olarak hesaplanmış olup, sosyal bilimler için kabul edilmiş olan 0.70 değeriyle örtüşmektedir. Kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik ifadeler çalışmamız ekinde yer almaktadır (Ek Tablo-2).

Araştırmaya katılan meslek mensuplarına kişilik özelliklerini tanımlayan ifadeler yönünden kendilerinin nasıl hissettikleri sorulmuştur.

Ek tablo-2’de yer alan 1 ile 6, 2 ile 7, 3 ile 8, 4 ile 9 ve 5 ile 10 numaralı ifadelerle verilen cevapların ortalamaları hesaplanmış ve aşağıdaki Tablo-1’de yer alan skala yardımıyla kişilik özellikleri belirlenmiştir (Gosling, Rentfrow and Swann, 2003:525-526).

Tablo-1: Kişilik Özellikleri

Kişilik Özelliği	2,5 ve üstü	2,5 altı	Ortalama
Dışadönük – İçe dönük	Dışa dönük	İçe dönük (Sessiz)	3,96
Eleştirel – Sempatik	Eleştirel	Sempatik	3,71
Disiplinli – Dağınık	Disiplinli	Dağınık	4,51
Endişeli – Sakin	Endişeli	Sakin	3,80
Yenilikçi – Geleneksel	Yenilikçi	Geleneksel	4,34

Elde edilen verilerin ortalamaları dikkate alındığında, ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının dışa dönük, eleştirel, disiplinli, endişeli ve yenilikçi kişilik özelliklerine sahip oldukları görülmektedir.

8. BULGULAR

8.1. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmaya katılanların unvan, yaş, tecrübe, cinsiyet, eğitim durumu, mükellef sayısı ve ortalama aylık gelirlerine ilişkin demografik özellikleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo-2: Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

Demografik Bilgiler		f	%	Kümülatif
Unvan	Serbest Muhasebesi (SM)	27	%29	%29
	Serbest Muhasebesi Mali Müşavir (SMMM)	66	%71	%100
	Toplam	93	%100	
Yaş	20-30	19	%20,4	%20,4
	31-40	42	%45,2	%65,6
	41-50	21	%22,6	%88,2
	51 ve üstü	11	%11,8	%100
	Toplam	93	%100	
Tecrübe	0-1	2	%2,2	%2,2
	2-5	16	%17,2	%19,4
	6-10	16	%17,2	%36,6
	11-15	25	%26,9	%63,4
	16 ve üstü	34	%36,6	%100
	Toplam	93	%100	
Cinsiyet	Bay	87	%93,5	%93,5
	Bayan	6	%6,45	%100
	Toplam	93	%100	
Eğitim	Lise	17	%18,3	%18,5
	Yüksekokul	14	%15,1	%33,7
	Lisans	59	%63,4	%97,8
	Lisansüstü	2	%2,2	%100
	Toplam	92	%100	
Mükellef Sayısı	0-20	2	%2,2	%2,2
	21-30	11	%12	%14,2
	31-40	9	%9,8	%24

	41-50	13	%14,1	%38,1
	51 ve üstü	57	%61,9	%100
	Toplam	92	%100	
Ortalama Aylık Gelir	0-2000	19	%20,7	%20,7
	2000-5000	52	%56,5	%77,2
	5000-8000	17	%18,5	%95,7
	8000-11.000	3	%3,2	%98,9
	11.000 ve üstü	1	%1,1	%100
	Toplam	92		

8.2. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN ORTALAMA VE STANDART SAPMA DEĞERLERİ

Araştırma değişkenlerinden etik durumlar ve ortalama değerleri ile kişilik özellikleri ve bunlara ilişkin ortalama değerler aşağıda sunulmuştur.

8.2.1. Etik Durumlara Ait Ortalama Değerler ve Standart Sapmalar

Araştırma değişkenlerinden senaryoların ortalama değerleri ve standart sapmaları Tablo – 3’de verilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının meslek etiği ile ilgili görüşleri 5’li likert ölçeği ile değerlendirilmiş olup, verilen yanıtlar 1: kesinlikle katılmıyorum, 5: kesinlikle katılıyorum şeklinde derecelendirilmiştir.

Tablo-3: Etik Durumlar ve Ortalama Değerler

Etik Durum	Ortalama	Standart Sapma
Doğruluk-Dürüstlük (Senaryo:1-2)	2,38	0,97
Tarafsızlık (Senaryo: 3-4)	2,86	0,94
Mesleki Yeterlilik(Senaryo: 5-6)	2,67	0,82
Gizlilik (Senaryo: 7-8)	1,90	0,98
Mesleki Davranış (Senaryo: 9-10)	2,51	0,92

Tablodaki doğruluk-dürüstlük, gizlilik ve mesleki davranışa ilişkin senaryolara verilen cevapların ortalaması incelendiğinde, meslek mensuplarının belirtilen etik ilkelere bakış açılarının olumlu olduğu görülmektedir. Zira senaryolarda meslek etiği ile ilgili olumsuz durumlar aktarılmış ve cevaplayıcıların katılma dereceleri istenmiş olup, senaryolara verilen cevapların aritmetik ortalamaları da 3’ün altında çıkmıştır. Yapılan T testi sonucunda da Senaryo-3, Senaryo-4, Senaryo-5 ve Senaryo-9 hariç, tüm senaryoların $p < 0.05$ düzeyinde beklenen değeri sağladığı belirlenmiştir.

8.2.2. Kişilik Özelliklerine Ait Ortalama Değerler ve Standart Sapmalar

Araştırma değişkenlerinden katılımcıların kişilik özelliklerine ilişkin ortalamalar ve standart sapmalar şöyledir:

Tablo-4: Kişilik Özellikleri ve Ortalama Değerleri

Kişilik Özelliği	Ortalama	Standart Sapma
Dışadönük – İçe dönük	3,96	0,82
Eleştirel – Sempatik	3,71	0,73
Disiplinli – Dağınık	4,51	0,59
Endişeli – Sakin	3,80	0,64
Yenilikçi - Geleneksel	4,34	0,73

8.2.3. Hipotezlerin Test Edilmesi

Araştırma modelinde iki temel hipotez belirlenmiş olup, söz konusu hipotezler şöyledir:

H1: Muhasebe meslek mensuplarının kişilik özellikleri ile etik davranışları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Muhasebe meslek mensuplarının demografik özellikleri ile etik davranışları arasında anlamlı farklılık vardır.

Araştırma modelindeki ilk hipotezin (H1) test edilmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analizi sonuçları Tablo-5’de sunulmuştur.

Tablo 5 – Kişilik Özellikleri ile Değişkenler Arasındaki İlişkilere İlişkin Korelasyon Matrisi

Değişkenler	Doğruluk Dürüstlük	Tarafsızlık	Mesleki Yeterlilik	Gizlilik	Mesleki Davranış
Dışa dönük İçe dönük	-,113	-,046	-,272**	-,223*	-,119
Eleştirel Sempatik	-,085	-,118	-,161	-,081	-,177
Disiplinli Dağınık	-,211*	-,102	-,171	-,081	-,040
Endişeli Sakin	,052	-,275**	-,250*	-,057	-,056
Yenilikçi Geleneksel	-,141	,062	-,169	-,132	-,147

* p<0,05   ** p<0,01

Tablo-5’de verilen sonuçlar incelendiğinde dışadönük-ıçedönük kişilik özelliği ile mesleki yeterlilik ve gizlilik değişkenleri arasında ters yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Benzer şekilde disiplinli-dağınık kişilik özelliği ile doğruluk-dürüstlük değişkeni arasında da ters yönlü bir ilişki söz konusudur.

Endişeli – sakın kişilik özelliği ile tarafsızlık ve mesleki yeterlilik değişkenleri arasında da ters yönlü bir ilişki bulunurken; yenilikçi-geleneksel kişilik özelliği ile değişkenler arasında bir ilişki tespit edilememiştir.

Değişkenler arasındaki ilişkiler bir bütün olarak incelendiğinde kişilik özellikleriyle etik davranış arasında zayıf düzeyde ve negatif yönlü bir ilişki bulunduğu söylenebilir. Nitekim korelasyon katsayısı %20-%30 aralığında kalmıştır. Bu da ilişkinin zayıf olduğunu göstermektedir (Nakip, 2003:322).

Araştırma modelinde yer alan ikinci hipotez şöyledir:

H2: Muhasebe meslek mensuplarının demografik özellikleri ile etik davranışları arasında anlamlı farklılık vardır.

Bu hipotezi test etmek amacıyla One-Way ANNOVA ve T testi uygulanmıştır. Analizler sonucunda elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

-Meslek mensuplarının mesleki tecrübe değişkeni ile etik davranış değişkenleri arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

-Meslek mensuplarının yaşları ile etik davranış değişkenleri arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

-Meslek mensuplarının eğitim düzeyleri değişkeni ile etik davranış değişkenlerinden sadece doğruluk-dürüstlük değişkeni arasında $p<0.01$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilmiştir. Diğer etik davranış değişkenleri arasında fark tespit edilememiştir.

-Meslek mensuplarının unvanları ile etik davranış değişkenleri arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

-Meslek mensuplarının cinsiyet değişkeni ile etik davranış değişkenleri arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada, bağımsız muhasebe meslek mensuplarının kişilik özellikleri ile meslek etiği arasında ilişki olup olmadığını belirlemek temel amaç olarak belirlenmiştir. Ayrıca meslek mensuplarının çeşitli etik durumlar karşısında etik değerlerden sapma olup olmadığını belirlemek çalışmanın diğer amacı olmuştur. Bu doğrultuda on öğeli kişilik testi ölçeği kullanılmış ve geliştirilen senaryolar paralelinde çeşitli etik sorunlar ortaya atılmış ve cevaplayıcılardan bu sorunlara katılma düzeyleri istenmiştir.

Elde edilen veriler ve yapılan analizler sonucunda, çeşitli kişilik özellikleri ile etik karar verme arasında zayıf bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Meslek mensubunun kişilik özelliği ile etik karar alma davranışı arasındaki ilişkinin zayıf olması, aslında çok önemli bir sonuca işaret etmektedir. Çünkü elde edilen bulgular, meslek mensubunun etik karar sürecinde kişilik özelliğini büyük ölçüde bir kenara bıraktığını, öznelikten uzaklaşarak etik kurallara dayalı karar verdiğini göstermektedir. Bu da bireylerin etik davranışının ağırlıklı olarak kişilik özelliklerinden kaynaklanmadığını, çeşitli yollarla etik davranış biçiminin şekillendirilebileceğini göstermektedir. Bununla beraber kişilik özellikleri dışında başka faktörlerin etik davranışı etkileyebileceği de göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla araştırmacılara etik karar verme sürecinde etkili olabilecek başka değişkenlerin incelenmesi önerilebilir.

Yapılan analizler sonucunda meslek mensuplarının demografik özellikleri ile etik davranış değişkenleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Bu bakımdan araştırmanın farklı zamanlarda ve farklı değişkenlerle tekrarlanmasında yarar olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- AYBOĞA, Hanifi (2001), “Ülkemizde Muhasebe Mesleği ve Meslek – Etiği – Ahlakı”, *Ege Academic Review*, Cilt:1, Sayı: 2, ss. 28-44.
- AYDIN PEEHLİVAN, İlayet (2002), *Yöneltil, Mesleki ve Örgütsel Etik*, 3. Baskı, Pegama Yayıncılık, Ankara.
- BENNETT, Dawn D.; Linda ALEXANDER, F. HARRISON and Marsha E. HASS (1996); *The Legal, Ethical and Regulatory Environment of Business*, South-Western College Publishing, Cincinnati.
- CEVİZCİ, Ahmet (2002), *Etiğe Giriş*, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- COHEN, Jeffrey R.; Laurie W. PANT and David J. SHARP (2001), “An Examination of Differences in Ethical Decision – Making Between Canadian Business Students

- and Accounting Professionals”, *Journal of Business Ethics*, Vol. 30, No. 4, pp. 319-336.
- DAŞTAN, Abdülkerim (2009), “Etik Eğitiminin Muhasebe Eğitimindeki Yeri ve Önemi: Türkiye Değerlendirmesi”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:XXVI, Sayı:1, ss. 281-311.
- ERGÜN, Halil ve Kudret GÜL (2005), “Muhasebe Mesleği Etik Kuralları ve Bu Kuralların Meslek Mensuplarınca Algılanışı”, *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:25,ss.143-154.
- ERTAŞ, Fatih Coşkun ve Mihriban ÇOŞKUN ARSLAN (2009), “Bağımlı ve Bağımsız Muhasebecilerin Meslek Etiği Algılama Düzeylerine İlişkin Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, Yıl:8, Sayı:27, ss. 23-42.
- GOSLING, Samuel D.; Peter J. RENTFROW and William B. SWANN (2003), “A Very Brief Measure of the Big-Five Personality Domains”, *Journal of Research in Personality*, Vol. 37, pp. 504-528.
- İŞGÜDEN, Burcu ve Adem ÇABUK (2006), “Meslek Etiği ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:16, ss. 59-86.
- KUTLU, Hüseyin Ali (2008), “Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanlarının Etik İnkilemleri: Kars ve Erzurum İllerinde Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi SBE Dergisi*, Cilt:63, Sayı:2, ss. 143-170.
- LANDRY, Raymond; Glen D. MOYES and Angelica C. CORTES (2004), “Ethical Perceptions Among Hispanic Students: Differences by Major and Gender”, *Journal of Education for Business*, Vol. 80, No. 2, pp. 102-108.
- NAKİP, Mahir (2003), *Pazarlama Araştırmaları: Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- OYMAN, Mine (1999), “Pazarlamada Etiksel Karar Alma”, *4. Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiriler Kitabı*, Mustafa Kemal Üniversitesi İ.İ.B.F., Hatay, ss. 290-299.
- ÖNDER, Türkan (2001), *Batan Bankalar, Bağımsız Denetim ve Meslek Ahlakı*, Beta Yayınları, İstanbul.
- ÖZBİRECİKLİ, Mehmet ve Tülin URAL (2006), “Muhasebe Mesleğinde Yaşanan Etik Dışı Davranışların Tespiti ve Etiksel Değerlendirmesi: Türkiye Örneği”, *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, Cilt:21, Sayı: 248, ss. 102-119.
- PEKDEMİR, Recep (1999), “Türkiye’de Muhasebe Mesleği ve Meslek Ahlakı”, *MUFAD Muhasebe Finansman Dergisi*, Sayı: 4, ss. 18-26.
- SAKARYA, Şakir ve Suat Kara (2010), “Türkiye’de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt:12, Sayı: 18, ss. 57-72.
- SELİMOĞLU, Seval Kardeş (2001), “Muhasebe Eğitiminin Meslek Mensubu Adaylarına Ahlakî Doğruları Kazandırmadaki Rolü”, *XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, Antalya, ss. 3-27.

- TURMOB (2007), 19 Ekim 2007 tarih ve 26675 sayılı R.G.'de Yayımlanan "Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik"
- TÜRMOB (2001), 18 Ekim 2001 tarih ve 24557 sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan "Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Meslek Ahlakı Kuralları ile ilgili Mecburi Meslek Kararı".

Ek Tablo-1: Meslek Mensuplarının Senaryolar ile İlgili Değerlendirmeleri

ETİK DURUM	SENARYOLAR	n	Ort.	Std. Sap.
DOĞRULUK, DÜRÜSTLİK	<p>SENARYO 1: Muhasebeci Ahmet Bey'in, tuttuğu defter sayısı oldukça azalmış ve ekonomik anlamda zor günler geçirmektedir. Ahmet Bey, çalıştığı ildeki bir otel işletmesinin muhasebecisi ile sözleşmesini uzatmadığını öğrenmiş ve bu otel işletmesinin defterini tutmak amacıyla görüşmeye gitmiştir. Görüşme sırasında sahip olduğu özellikler ve iş tecrübesi hakkında abartılı cümleler kullanarak işe talip olmuştur.</p> <p>Eylem: Otel işletmesi muhasebecinin anlattıklarından etkilenmiş ve işi kendisine vermiştir</p>	94	2,38	0,97
	<p>SENARYO 2: Umut bey, küçük ölçekli bir üretim işletmesinin defterini tutmaktadır. Üretim işletmesinin sahibi Dilek Hanım oldukça iyi niyetli ve temel amacı kâr elde etmek değil, istihdam yaratmak olan bir bayandır. Dilek Hanım işletmesini büyütme amacıyla yatırım yapmaya karar vermiş ve çeşitli kredi kurumlarından kredi talebinde bulunmuştur. Dilek Hanım talep ettiği kredileri alabilmek için, muhasebecisi Umut Bey'den bu yılın kârını fazla göstermesini, bunun için bazı giderlerini gelecek yıla ertelemesini istemiştir.</p> <p>Eylem: Muhasebeci Umut bey, Dilek Hanım'ın temel amacının istihdam yaratmak olduğunu bildiği ve bu yılın karını yüksek göstermenin kamu maliyesini zarara sokmayacağını düşünerek bu isteği yerine getirmiştir.</p>			
TARAFSIZLIK	<p>SENARYO 3: Şifa Hastanesi sahibi Uğur Bey, muhasebecisi Öznur Hanım'a yaptıkları sözleşme gereği ödediği ücret dışında, verdiği hizmetleri ve çalışmalarını takdir ettiğini belirterek oldukça pahalı bir saat hediye etmiştir.</p> <p>Eylem: Öznur Hanım bu hediyeyi kabul etmiştir.</p>	91	2,86	0,90
	<p>SENARYO 4: Ufuk işletmesi, sektörde önemli bir pazar payına sahiptir. Bu sektör, rekabetin oldukça yoğun yaşandığı ve çok sayıda rakibin bulunduğu bir ortama sahiptir. Ufuk işletmesinin defterini muhasebeci Orhan bey tutmaktadır. Orhan Bey bir başka işletme olan Güner işletmesinden defterini tutması konusunda teklif almıştır. Orhan bey yaptığı araştırmada Güner işletmesinin de Ufuk işletmesi ile aynı sektörde faaliyet gösterdiğini ve rakiplerinden biri olduğunu; işletme sahibinin daha önce Ufuk işletmesinde azda olsa bir ortaklığı bulunduğunu ve tatsız bir şekilde bu ortaklığın bittiğini öğrenmiştir.</p> <p>Eylem: Muhasebeci Orhan bey bu sektörü sektördeki özellikli muhasebe uygulamalarını iyi bildiğini düşünerek Güner işletmesinin teklifini kabul etmiştir.</p>			

MESLEKİ YETERLİLİK	<p>SENARYO 5: Yeşilyurt hastanesi, muhasebeci Erdem beye muhasebe ve müşavirlik hizmetini yürütmesi konusunda teklifte bulunmuştur. Hastanenin teklif ettiği ücret piyasa şartlarına göre nispeten düşük düzeydedir. Muhasebeci bu hastanenin işini almanın gelecekte kendisine önemli prestij ve deneyim kazandıracığını düşünmektedir. Muhasebecinin mevcut bilgi birikimi ve teknik donanımı hastanenin muhasebe işlemlerini tam anlamıyla yürütecek düzeyde değildir. Fakat muhasebeci bu alanda bilgi birikimi olan birini yanına alarak hastanecilik işini öğrenmeyi düşünmekte ve hastane muhasebesi alanında çalışmanın kendisine önemli katkılar sağlayacağını beklemektedir.</p> <p>Eylem: Muhasebeci Erdem bey, bu düşüncelerle ve müşteriyi kaybetmemek için Yeşilyurt hastanesinin teklifini kabul etmiştir.</p>	92	2,67	0,83
	<p>SENARYO 6: Akar tekstil işletmesi, işletme içinde bazı kararlar alması gerektiğini bunun için üretilen mamüllerin standart maliyetlerine ihtiyacı bulunduğunu, ancak zaman kısıtı olduğunu, yapılacak iş için ilave ücret ödeyeceğini belirterek muhasebecisi Erol Bey'den mamüllerin standart maliyetini hesaplamasını istemiştir. Erol Bey'in daha önce bu konu ile ilgili herhangi bir çalışması bulunmamaktadır. Ayrıca bu çalışmaları yürütecek nitelikli personel sayısı da sınırlı olup standart maliyetleri hesaplamada bazı sıkıntılar yaşayabilecektir.</p> <p>Eylem: Muhasebeci Erol Bey, alacağı ilave ücreti ve iş sahibinin zihnindeki itibarı kaybetmek istememektedir. Ayrıca, iş sahibinin standart maliyetleri göz önüne alarak vereceği kararların işletmeyi çok etkilemeyeceğini, standart maliyetlerin zaten tahminden ibaret olduğunu, bu maliyetlerden bazı sapmaların olabileceğini, bunun da kendisini çok bağlamayacağını düşünerek işi kabul etmiştir.</p>			
GİZLİLİK	<p>SENARYO 7: Muhasebeci Elif Hanım, Aksaray işletmesinin defterlerini tutmaktadır. Aksaray işletmesinin IHLARA işletmesine oldukça yüksek miktarlarda senetsiz borcu bulunmakta ve ödeme gücü olmasına rağmen, IHLARA işletmesinden bazı yeni alışlar yapmakta bunların bedelini ödemekte ve eski borcunu sürekli ertelemektedir. IHLARA işletmesi ise maddi açıdan oldukça sıkıntılı bir dönemden geçmekte, bazı çek ve senetleri protesto olmakta, zaman zaman icra takibine maruz kalmaktadır. IHLARA işletmesi Aksaray işletmesinden olan alacağını tahsil etmesi durumunda; işletme sermayesi ihtiyacını karşılayabilecek, vadesi gelmiş borçlarının bir kısmını ödeyebilecek ve kısa süreli olsa likidite sağlayabilecektir. Muhasebeci Elif Hanım, defterini tuttuğu Aksaray işletmesinin ödeme</p>	91	1,92	0,98

	<p>gücü olduğu halde IHLARA işletmesine olan borcunu sürekli erteleme hareketinden oldukça rahatsız olmuştur.</p> <p>Eylem: Elif hanım, müşterisi Aksaray işletmesini kaybetme pahasına da olsa IHLARA işletmesine telefon açmış ve Aksaray işletmesinin ödeme gücü olduğunu, ancak borcunu ödemeyi savsakladığını bildirmiştir.</p> <p>SENARYO 8: Muhasebeci Aynur Hanım, müşterisi Marina Otel işletmesi ile olan sözleşmesini yenilememiş ve aynı sektörde faaliyet gösteren Dalyan Otel işletmesi ile sözleşme imzalamıştır. Dalyan Otel işletmesinin sahibi Okan Bey, Aynur Hanımdan önceki müşterisi Marina Otel işletmesiyle ilgili bazı bilgileri talep etmiştir.</p> <p>Eylem: Aynur Hanım da Marina Otel işletmesi ile herhangi bir bağı kalmadığını düşünerek bazı bilgileri Okan Bey ile paylaşmıştır.</p>			
MESLEKİ DAVRANIŞ	<p>SENARYO 9: Ulusal Uçuş işletmesi sahibi Mert Bey uzun süreli yurtdışı seyahatine çıkacağını ve güvenebileceği kimsenin olmadığını öne sürerek işletmesine ait alacak senetleri ve çeklerini muhasebecisi Orhan Bey'e bırakmak istemiştir.</p> <p>Eylem: Orhan bey de bu isteği kabul etmiştir.</p> <p>SENARYO 10: Muhasebeci İlknur Hanım, Akyurt imalat işletmesi ile iş görüşmesi yapmaktadır. Yapılan görüşmede İlknur Hanım verebilecekleri hizmetler konusunda, diğer meslektaşları ile ilgili doğrulanmamış karşılaştırmalar yaparak ve kendisinin diğer meslektaşlarından daha iyi hizmet sunabileceğini, diğer meslektaşlarının çoğu konularda zayıf yönleri bulunduğunu belirterek Akyurt işletmesini bilgilendirme yolunu gitmiştir.</p> <p>Eylem: Akyurt işletmesi anlatılanları makul bulmuş ve İlknur Hanım'la sözleşme imzalamıştır.</p>	93	2,48	0,91

Ek Tablo-2: Kişilik Özelliklerine İlişkin Ölçek

İFADELER	Her Zaman	Genellikle	Arada Sırada	Nadiren	Hiçbir Zaman
1-Dışadönük, hevesli					
2-Eleştirel, kavgacı					
3-Öz disiplinli, güvenilir					
4-Endişeli, kolay hayal kırıklığına uğrayan					
5-Yeni tecrübelerle açık					
6-İçine kapanık, sessiz					
7-Sempatik, sıcakkanlı					
8-Dağınık, dikkatsiz					
9-Sakin, duygusal olarak istikrarlı					
10-Geleneksel, yaratıcı olmayan					